

“VERYANSIN”, “VERYANSIN ETMEK” SÖZLERİNDEKİ ANLAM DEĞİŞMELERİ VE TÜRKÇE SÖZLÜK’TEKİ TANIMLARI

Semantic Changes in “Veryansın”, “Veryansın Etmek” (To Destroy Without Mercy) and It’s Definitions in Turkish Dictionary

Şükrü Halûk AKALIN*
Mustafa Samet KUMANLI**
Bekir Tahir TAHIROĞLU***

Gazi Türkiyat, Güz 2019/25: 1-9, DOI: 10.34189/gtd.25.001

Öz: Türk Dil Kurumunun yayımlamakta olduğu Türkçe Sözlük’te *veryansın* sözünün ve *veryansın etmek* deyiminin günümüzdeki kullanımları ve tanımları bu yazıda ele alınmıştır. İlk baskı Türkçe Sözlük’ten itibaren *veryansın* sözünün anlam değişimleri dikkat çekmektedir. Günümüz Türkçesinde *veryansın* sözü ve bu sözün içinde yer aldığı deyim yeni anlamlar kazanmıştır. Bu anlam değişimlerinin ve sözlükte tanımlanmalarının incelendiği çalışmada sözcüğün yapım türü, kökeni, tarihsel dönemlerdeki kullanım biçimleri ele alınmıştır. Edebî dilden, yazılı kaynaklardan ve derlemeden elde edilen veriler ışığında *veryansın* sözcüğünün ve *veryansın etmek* deyiminin güncel tanımları yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Sözlük, söz yapımı, anlam değişmesi, tanımlama, deyim

Abstract: The current usage and definitions of the word ‘*veryansın*’ and the idiom ‘*veryansın etmek*’ (to destroy without mercy) in the Turkish Dictionary which is published by the Turkish Language Society, are discussed in this paper. From the first edition of the Turkish Dictionary, the semantic changes of these words attention draw attention. In contemporary Turkish, this word and the phrase in which it takes place have gained new meanings. In this work, how these meaning changes and their definitions in the dictionary are examined, the type, origin and usage forms of the word in historical periods are discussed. In the light of the data obtained from the literary language, written sources and corpus, new definitions of the word ‘*veryansın*’ and the idiom ‘*veryansın etmek*’ (to destroy without mercy) are made.

Keywords: Turkish Dictionary, word-formation, semantic change, definition, idiom

GİRİŞ

Türkçe Sözlük’te veryansın sözü ‘acımadan, hiçbir şey düşünmeden saldırmak, yok etmek, bol bol harcamak ve acımasızca söylemek anlamlarındaki **veryansın etmek** deyiminde geçer’ biçiminde tanımlanmıştır (TDK 2019: 2482). Sözün yalnızca deyim içerisinde kullanılışı göz önünde bulundurularak yapılan bu tanımın günümüzdeki

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sözlük Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Beytepe, Ankara/TÜRKİYE. sukruhaluk.akalin@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5313-1763>, Gönderim tarihi: 16.07.2019 / Kabul tarihi: 05.11.2019

** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Beytepe, Ankara/TÜRKİYE. samet.kumanli@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8262-8384>

*** Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Adana/TÜRKİYE. btahir@cu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7956-3257>

kullanımları dikkate alındığında eskimiş olduğu anlaşılacaktır. Her şeyden önce sözün *veryansın* biçiminin sözlüğe alınması gerektiğini belirtmek gerekir. Günümüz Türkçesinde *veryansını*, *veryansına*, *veryansında*, *veryansından* vb. ad çekim ekleri almış biçimleri de gazetelerde, radyo ve televizyon yayımlarında kısacası günlük dilde kullanımları dikkati çekmektedir. Çağdaş Türkçenin söz varlığındaki sözcüklerin kullanım sıklığı üzerine yapılan bir çalışmada *veryansın* sözünün 420 kez geçtiği belirlenmiştir¹.

İkinci baskısından bu yana *Türkçe Sözlük*'te önceleri madde içi sonraları da madde başı olarak yer alan *veryansın* sözünün anlamındaki genişleme ve değişimler dikkat çekicidir.

TÜRKÇE SÖZLÜK BASKILARINDA VERYANSIN

Birinci baskısına (TDK 1945: 614) dâhil edilmeyen *veryansın etmek* deyimini ilk kez *Türkçe Sözlük*'ün ikinci baskısında *vermek* maddesi içerisinde **Ver yansın etmek** 'acımadan, hiçbir şey düşünmeden yok etmek' biçiminde yer almıştır (TDK 1955: 767). Tanıksız olarak verilen bu anlamda hiç kuşkusuz dönemin edebî dilinde kullanılan örnekler göz önünde tutulmuştur:

- 1.1 *Kattı Kemal Paşanın ordusu düşmanı uğruna
Pişman etti anasından doğduğuna.
Çevirdi Sakarya, çevirdi süvariler,
Veryansın etti topçu,
Veryansın etti piyadeler.* (Cahit Külebi, Varlık, S. 364, 1 Kasım 1950)

Bu tanım, üçüncü baskı (TDK 1959: 799), dördüncü baskı (TDK 1966: 754) *Türkçe Sözlük*'te *vermek* maddesi içerisinde olduğu gibi tekrarlanmıştır. Beşinci baskı *Türkçe Sözlük*'te ise *veryansın* madde başı yapıp 'Acımadan, hiç bir şey düşünmeden yok etmek, bol bol harcamak, söylemek anlamlarındaki "**veryansın etmek**" deyiminde geçer' biçiminde tanıksız olarak tanımlanır (TDK 1969: 773). Tanıma 'bol bol harcamak, söylemek' anlamlarının eklenmesinde edebî dildeki kullanımlar etkindir:

- 1.2 *Daha zengince olanlar tahtaların iç yüzünü pres edilmiş kâğıtlarla kaplamışlardı. Sonra veryansın yağlıboya. Renk renk. Çoğunluk koyu kırmızı, zeytin yeşili ve kirli sarı renkler.* (H. Vasfi Uçkan, Varlık, S. 552, 15 Haziran 1961)

¹ Çağdaş Türkçenin sıklık sözlüğünün konu edinildiği çalışmada 2014 yılına ait sanal ortamdaki Türkçe metinler bir araya getirilmiştir. Metin kümesi içinde toplam sözcük sayısı 316.889.320'dir. Kök ve çekimli sözcükler özellikle bir arada tutulmuştur. Kullanım sıklığı elliden az olan sözcükler listeden çıkarılmış, geriye kalan 65.534 sözcüklük dağarcığın içinde bulunan her bir maddenin kaç kez kullanıldığı belirlenmiştir. Buna göre *veryansın*, 420 kullanım ile 62.725. sırada yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Aksu vd. 2018.

- 1.3 *Beyoğlu’ndaki her hangi mağazadan biri «kat’i terk-i ticaret münasebetile» diye camekânına bir levha yapıştırdı mı, köşede bucakta kalmış ne kadar kamlot eşya varsa hepsini ver yansın satıyor.* (Hikâyeler, Ahmet Hidayet, Cumhuriyet, 15 Mart 1930, s. 4)
- 1.4 *Paçaları sıvamışlar. Hadi bakalım ver yansın şehir halkının hepsi birer araba satın almış.* (Meraklı Şeyler, Cumhuriyet, 18 Şubat 1932, s. 5)
- 1.5 *Çocuk anasının karnına doğru yumulmuş titremeye ver yansın ediyordu.* (Üçüncü Mevki Yolcuları, Yaşar Kemal, Cumhuriyet, 17 Şubat 1952, s. 3)

Cümlelerden 1.2’deki örneğin *yağlıboyaya veryansın etmek* biçiminden geliştiği ve ‘acımadan, hiçbir şey düşünmeden yok etmek’ tanımının ‘bol bol harcamak’ ile genişletildiği görülüyor. 1.3 ve 1.4’teki örnekler sözcüğün bu anlamda diğer fiillerle de kullanılabildiğine tanıktır. 1.5’te ise ‘sürekli, hiç durmadan’ anlamı vardır.

- 2.1 *Kazara ağızımızdan bir tarafı okşar söz çıktı mı, karşı taraf yolda, kokteylde, telefonda yakalayıp veryansın ediyor.* (Kara Piliç, Burhan Felek, Cumhuriyet, 26 Kasım 1949, s. 2)
- 2.2 *Söz kürsüden yapılan konuşmalardan açılınca, bazı hatiblerin ölçüyü kaçırdıklarını ve yıllardanberi söylenmiş, eskimiş ve bilhassa kongrelerde, raporlarda daima bahsi geçen mevzuları ele alıp lüzumsuz ve faydasız bir sürü lafla veryansın ettiklerini söylemeliyiz.* (Evcet Güresin, Cumhuriyet, 15 Ocak 1959, s. 5)
- 2.3 *Yaşar Kemal’in bu anlayışa ulaşması beni sevindirdi doğrusu. Çünkü gençlere, yeni sanatçılara ver yansın ediyordu bir ara, “Çağanoz yavruları” bile dedi.* (Memet Fuat, Varlık, S. 545, 1 Mart 1961)
- 2.4 *Hükümet Hekimi kazanç uğruna daha başka yollara sapmıştı. Yoksulluktan nice sıkıntılarla yetiştigi için, işin kolayını sağlam bir partiye sırtını dayamakta bulmuştur. Ver yansın etmiştir öbür hekime.* (Mustafa Şerif, Varlık, S. 545, 1 Mart 1961)

Sözcüğün ‘söylemek’ anlamındaki kullanımının 2.1, 2.2, 2.3, 2.4’teki örneklerle kazanmakta olduğuna tanıktır.

Altıncı baskıya madde başı sözcüğün bir önceki baskıdaki tanımı korunarak alındığı görülüyor (TDK 1974: 833). *Türkçe Sözlük*’ün yedinci baskısında tanım ‘acımadan, hiçbir şey düşünmeden yok etmek, bol bol harcamak ya da acımasızca söylemek anlamlarında **veryansın etmek** deyiminde geçer’ biçiminde yapılmış ve ilk kez bu baskıda tanımlanmıştır: “Salarım biraları kuyuya, atarız şezlongları bahçeye, veryansın eder, eski günleri anarız.” -H. Taner (TDK 1983: 1254). Örnek, iki anlam için de geçerli görülmekle birlikte söz dizimi açısından ‘acımasızca söylemek’ karşılığına daha yakındır.

Sekizinci baskı *Türkçe Sözlük*’te *ver yansın* biçimiyle ayrı yazımla alınan sözün tanımı küçük bir değişiklik ve örneğiyle birlikte yedinci baskıdan aktarılmıştır: ‘acımadan, hiçbir şey düşünmeden yok etmek, bol bol harcamak veya acımasızca söylemek anlamlarında **ver yansın etmek** deyiminde geçer’ (TDK 1988: 1559). 1998 yılında, bir önceki baskıda ayrı yazılan sözcük bitleştirilerek tekrar *veryansın* biçimine dönüştürülmüş ve tanımına *saldırmak* sözü eklenerek ‘acımadan, hiçbir şey

düşünmeden saldırmak, yok etmek, bol bol harcamak veya acımasızca söylemek anlamlarında **veryansın etmek** deyiminde geçer' anlamı verilmiş, örneği korunmuştur (TDK 1988: 2344). Bu madde içeriği onuncu baskıda söz dizimindeki küçük bir eklemeye olduğu gibi yer almıştır (TDK 2005: 2089). On birinci baskıda da bu biçim korunup sözcük 'acımadan, hiçbir şey düşünmeden saldırmak, yok etmek, bol bol harcamak veya acımasızca söylemek anlamlarındaki **veryansın etmek** deyiminde geçer' tanımıyla verilmiş ve "Adam hiç alttan almıyor, o da ona veryansın ediyor. -E. Şafak" örneği ile tanıklanmıştır (TDK 2011: 2482). Örneğin 'acımasızca söylemek' anlamını tanıkladığı açıktır.

DEYİMİN KÖKENİ

Türkçe *ver-* ve *yan-* fiillerinin ikinci ve üçüncü teklik emir çekimindeki *ver-ø yan-sın* biçimleri *tür değiştirme (conversion)* yoluyla yapılmış sözcüklerdendir. Bir veya iki sözcüğün herhangi bir açık yapı değişimine uğramaksızın bir başka sözcük türüne evrilmesi yoluyla söz yapımı, alanyazınında *işlev değişimi* (Sarı 2015: 66), *evrişim* (İmer vd. 2013: 128), *kayma* (Uzun 2006: 43) yolu ile *tür değiştirme* olarak adlandırılır².

Türkçenin Tarihsel Sözlüğü (TDK) henüz yayımlanmadığından ve Türkiye Türkçesinin tarihsel derlemi hazırlanmadığından *veryansın etmek* deyiminin ne zaman kullanılmaya başlandığını kesin olarak bilemiyoruz. *Tarama Sözlüğü*'nde geçmeyen deyim, *Derleme Sözlüğü*'nde Bor'dan (Niğde) derlenmiş *viryansın itmek* sözü 'hiç düşünmeden bol bol harcayıp tüketmek, acımadan yok etmek' olarak geçer. Tanık olarak da "Babasından galan bütün varlığını viryansın itti" örneği verilmiştir (DS 2009: 4108). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nde ise *veryansın etmek* deyimini 'acımadan, insafsızca saldırmak' olarak açıklanmıştır (Aksoy, 1976: 927)

Belirleyebildiğimiz kadarıyla ilk kez *Lehce-i Osmanî*'de Ahmed Vefik Paşa, *baltalamak* maddesindeki *baltalamadan gitmek* deyimini açıklamak için kullandığı 'vur yansın' karşılığı ilginç bir veridir: '*baltalamak* Orman kesmek, bina yıkmak, harap etmek, hacamat vurmak. Dağ devirmek gibi iş bitirmek. İşe balta ile girişmek. Baltalamadan gitmek vur yansın gibi' (Ahmed Vefik Paşa, 1876: 251). *Lehce-i Osmanî*'nin ikinci baskısında da bu karşılık olduğu gibi yer almıştır (Ahmed Vefik

² İngilizcede *time* 'zaman' / *to time* 'zamanlamak', *lower* 'aşağı' / *to lower* 'indirmek'; Türkçede ise dil bilgisel yapılar içerisinde *güzel* sözünün ad, sıfat, zarf; *boya* / *boya-*, *güven* / *güven-* sözlerinin ad ve fiil olarak kullanılması örnekleriyle açıklanan bu söz yapım türünün Türkçenin yapısal özellikleri dolayısıyla *uydu* 'tabi oldu' / *uydu* 'gezen; yerden fırlatılan ve gökyüzünde bir yörüngede dolanan araç', *çıktı* 'içeriden dışarıya gitti' / *çıktı* 'üretim sonucu ortaya çıkan ürün; bilgisayarda yazılan bir metnin kâğıda dökülmüş biçimi' çekimli fiil iken ad olarak kullanılan dolayısıyla sözcük türü değişen sözlük birimlerdir. Bunların yanı sıra *kapkaç*, *yapboz*, *kaçgöç*, *çekyat*, *gelgit* vb. de Türkçede *tür değiştirme* yoluyla yapılmış sözlerdir. Bu yapılarda ikinci teklik emir çekimindeki sözcükler bir araya gelerek *tür değiştirip çoğunlukla ad*, bazen de sıfat olarak kullanılırlar. Yazımızda ele aldığımız *veryansın* da *tür değiştirme* yoluyla yapılmış sözcüklerdendir. Daha ayrıntılı bilgi için bk. Sarı 2015: 66-71, 107, 121, 135, 136.

Paşa, 1888/1889: 189). Aynı madde başı için Şemseddin Sami *Kamus-ı Türkî*'de *baltalamadan gitmek* deyimine ve 'vur yansın' karşılığına yer vermez: *baltalamak* 1. balta ile (orman vesaire) kesmek: *Bu ormanı hiç baltalamamışlar. Bu ağacı baltalamalı.* 2. yıkmak, devirmek, harap etmek: *Eski evi baltaladılar.* 3. kırıp geçirmek, berbat etmek. 4. hacamat etmek (Şemseddin Sami 1900: 274).

Ahmed Vefik Paşa'nın verdiği *vur yansın* sözü yazı dilinde de geçer:

- 1.6 *Meğer bizim üstadlardan birinin geçenlerde bir yazısı çıkmış. Hazret bir gece vuryansın etmeği kurmuş ve Gardenbara gitmiş. (Cumhuriyet, Görüşler ve Görünüşler, 13 Temmuz 1935, s. 5)*

Bu örnekte de sözcük 'acımadan, hiçbir şey düşünmeden yok etmek' anlamındadır.

GÜNÜMÜZDEKİ KULLANIMLARI

Sözcüğün günümüzdeki kullanımlarını belirlemek üzere Türkçe Ulusal Derlemi'nde (TUD) *veryansın*, *ver yansın*, *vur yansın*, *vuryansın* biçimleri taranmıştır. TUD'da *vuryansın* veya *vur yansın* sözlerinin geçtiği herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Derlemede *veryansın* sözü, yazılı ve sözlü 69 metinde 81 kez geçmektedir. Bunlardan 77'si *veryansın et-* deyimini içerisindedir. *Veryansın* sözünün birer kez *vur-*, *konus-*, *çal-* fiilleriyle kullanıldığı görülmüştür. Yalnızca bir kez de ad çekim eki alarak *veryansına çevir-* yapısı içerisinde geçmektedir.

Veryansın et- biçimindeki 77 örnekten 7'si 'acımadan, hiçbir şey düşünmeden saldırmak, yok etmek, bol bol harcamak' anlamında kullanılmıştır. Bunlardan ikisi yukarıda 1.1'de verdiğimiz örnektir. Bağlamı dizinde -5/+5 n-gramlarıyla görünüşleri şöyledir:

- 3.1 *doğduğuna. Çevirdi Sakarya, çevirdi süvariler, Veryansın etti topçu, Veryansın etti piyadeler.*
- 3.2 *çevirdi süvariler, Veryansın etti topçu, Veryansın etti piyadeler. Kattı Kemal Paşa'nın*
- 3.3 *çatışmış köpekleri birbirlerinden ayırmaya çalışıyor. Veryansın ediyor bellerine sopayı. Ayıramayınca da*
- 3.4 *Topların hep birden aynı anda veryansın etmesiyle surlarda yarıklar açıldı, burçlar*
- 3.5 *tanklar önden gidiyor, uçaklar havadan veryansın ediyor bombaları, her yandan kurşun*
- 3.6 *Kaya denilen yerde gavuru karşıladık. Veryansın ettik kurşunu... Ya... şu karşımda*
- 3.7 *ellerinde birer kalın sopa, birbirlerine veryansın ediyorlar. Yüzleri, elleri, başları kan*

'Acımasızca söylemek' anlamında değerlendirilebilecek geri kalan 70 örneğin tamamını burada vermek makalemizin boyutunu gereksiz yere uzatacağından birkaç örnekle yetiniyoruz:

- 4.1 önceki konuşmasıyla üzdüğünü anladığı kocasına *veryansın* ediyordu. Durduğu yerde zehir saçıyor.
- 4.2 ömürleri on gün kısalttığı için *veryansın eden* insanlar ortalığı birbirine katıyorlardı.
- 4.3 yönetime bağırarak, hocaya kızmak, futbolculara *veryansın etmek* de nafiledir. Bazen, öyledir.
- 4.4 yöneticileri hakemin taraf tuttuğundan bahisle *veryansın ederler* o zaman ona derler
- 4.5 sayıda insanın ilgisini çekiyor. Kadınlara *veryansın eden* programa isyan edip telefon
- 4.6 aklından? Konuşmayı sürdürüyordu belki de. *Veryansın ediyor* olmalıydı, bana, bir zamanlar
- 4.7 içinde büyüyor. Kıskaç koca, karısına *veryansın ediyor*. Polis, bazen gençleri kıyasıya

Derlemedeki *veryansın konuş-* biçimi de 'acımasızca söylemek' görünümündedir:

- 5.1 yapar. Ama, o insanların arkasından *veryansın konuşur*, küfreder, şikâyet eder." "Yani

Veryansın vur- biçimindeki tek örnek 'acımasızca saldırmak' karşılığı görünümündedir:

- 6.1 çaktırıyor, gözü dönmüş zebani misali *veryansın vuruyordum kafaya*, göze, gölgeye...
Mazide

Veryansın çal- biçiminde ise sözcüğün 'sürekli, durmadan, ara vermeden' anlamında kullanılabildiği anlaşılmaktadır:

- 7.1 ne görsün; olanca kilise çanları *veryansın çalıyor*; şehir velvele içinde. Akif

Ancak *konuş-*, *vur-*, *çal-* fiilleriyle kullanımının eş dizimli yapılar oluşturmadığı, bunların sözlük birimi hâline gelmediği anlaşılmaktadır. Bu örneklerde *veryansın* sözü 'sürekli, durmadan, ara vermeden, aşırı bir biçimde' anlamındadır.

Bir örnekte ise sözcüğün yönelme durumu eki aldığı görülmektedir:

- 8.1 magazin el olaylar ile ilgili ortalığı *veryansına çevirirken* aklı başında bir adam

TUD'da tek örnekle görünmesine karşılık günlük gazetelerde *veryansına*, *veryansını*, *veryansında*, *veryansından* biçimlerinde kullanımlarının azımsanamayacak ölçüde olduğunu belirtmeliyiz.

DiĞER SÖZLÜKLERDEKİ GÖRÜNÜM

Günümüzdeki diğer sözlüklerde *veryansın* sözü ile *veryansın etmek* deyiminin görünümüne de değinmek gerekir: *Kubbealtı Lugati*'nde *veryansın* madde başında 'yapılan işi aşırı derecede yapmak durumunu anlatır', *veryansın etmek* deyimini ise madde içerisinde '1. ağızına geleni söylemek; 2. (söz konusu işi) aşırı derecede yapmak' biçimlerinde tanımlamıştır (Ayverdi 2016: 1316). *Ötüken Türkçe Sözlük*'te *veryansın*

madde başında ‘1. (etmek fiili ile birlikte) sonunu düşünmeden ve acımadan saldıрма, tüketme eylemi ve durumu; 2. acımasızca ağzına gelen her şeyi söyleme’, *veryansın etmek* deyimini ise madde içerisinde ‘1. sonunu düşünmeden ve acımadan saldırmak, tüketmek; bol bol harcamak; 2. acımasızca ağzına gelen her şeyi söylemek’ anlamlarıyla açıklanmıştır (Çağbayır 2007: 5113). Doğan Büyük Türkçe Sözlük *veryansın*’a ‘alabildiğine’, *veryansın etmek*’e de ‘alabildiğine, sakınmadan konuşmak veya harcamak’ anlamlarını vermiştir (Doğan 2011: 1783). Topaloğlu, *veryansın*’ı madde başında ‘bir işi aşırı derecede yapma durumunu anlatır’, madde içinde de *veryansın etmek* deyimini ‘ağzına geleni söylemek’ biçiminde tanımlamıştır (Topaloğlu 2014: 1323). Püsküllüoğlu ise *veryansın* maddesinde ‘hiçbir şey düşünmeden, acımadan, bol bol kullanmak, harcamak, yok etmek ya da acımasızca, insafsızca saldırmak, çok kötü ağza alınmaz sözler söylemek anlamlarında *veryansın etmek* deyiminde geçer’ tanımını yapmıştır (Püsküllüoğlu 2006: 1797)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Başlangıçta sözcüğün *ver yansın* veya belki de Ahmed Vefik Paşa’ya borçlu olduğumuz *ur yansın* biçiminde, emir çekiminde, sözcük türü ünlem olarak kullanıldığı, sonradan kullanım sıklığı kazanarak tür değiştirme yoluyla birleşip sözlükselleştiği ve sözlük birimi hâline geldiği görüşündeyiz. Sözcüğün ad çekim ekleri alması artık tamamen geçirimsiz (opaque) duruma geldiğini göstermektedir. Günlük gazetelerde *veryansına başlamak*, *veryansında bulunmak*, *veryansından ibaret* biçimlerinin hızla sözlükselleşmekte olduğu görülmektedir. Bu bakımdan *veryansın* sözünün kullanım biçimleri ve sıklığı göz önüne alındığında tanımının deyim ile ilintilendirmeden öncelikle madde başı olarak verilmesi gerekmektedir. Sözlüklerde ad, zarf, ünlem olarak türü kaydedilen *veryansın* sözünün kullanım özelliğine göre türünün de ayrı ayrı belirtilmesi gerekir.

Günümüzdeki örneklerden *veryansın* sözünün artık ‘aşırı derecede, sürekli olarak, aralıksız, acımasızın’ anlamlarında; *veryansın etmek* deyiminin ise *veriştirmek*, *verip veriştirmek* biçimlerinin de baskısı altında ‘acımasızca söylemek; isyan derecesinde itiraz etmek, yakınmak; acımasızın saldırmak; sonunu düşünmeden aşırı bir biçimde tüketmek’ karşılıklarında kullanıldığı görülmektedir.

Bu veriler ışığında *Türkçe Sözlük*’te *veryansın* sözünün zarf olarak 1. ‘aşırı derecede’; 2. ‘sürekli, aralıksız olarak’; 3. ‘acımadan, acımasızca’ biçiminde tanımlanmasının doğru olacağına inanıyoruz. Deyim ise yine günümüzdeki kullanım sıklığı göz önünde bulundurularak *veryansın etmek* 1. ‘ağzına geleni acımasızca söylemek’; 2. ‘şiddetle itiraz etmek’; 3. ‘isyan etmek’; 4. ‘acımasızca saldırmak’; 5. ‘sonunu düşünmeden tüketmek, bol bol harcamak’ biçiminde tanımlanabilir.

KAYNAKÇA

- AHMED VEFİK PAŞA, (1876), *Lehce-i Osmanî*, [Birinci baskı], [İstanbul]: Cemiyet-i Tedrisiyye-i Osmaniyye
- AHMED VEFİK PAŞA, (1888/1889), *Lehce-i Osmanî*, Tab-ı cedit, Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası
- AKSOY, Ömer Asım (1976), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- AKSU Belgin Tezcan, ADALI, Eşref (2018), *Çağdaş Türkçenin Sıklık Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları
- AYVERDİ, İlhan (2016), *Kubbealtı Lugati Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- DOĞAN, D. Mehmet (2011), *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Yirmi üçüncü baskı, Ankara: Yazar Yayınları
- DS (2009), *Derleme Sözlüğü*, Haz. Ömer Asım Aksoy ve başk. Birleştirilmiş tıpkıbasım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- İMER Kamile, KOCAMAN Ahmet, ÖZSOY Sumru (2013), *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
- KARAAĞAÇ, Günay (2013), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2006), *Türkçe Sözlük*, Altıncı baskı, İstanbul: Can Sanat Yayınları
- SARI, İsa, (2015), *Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- ŞEMEDDİN SAMİ, (1900), *Kamus-ı Türkî*, İstanbul: İkdam Neşriyatı
- TDK (1945), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mehmet Ali Ağakay ve başk. Birinci baskı, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1955), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mehmet Ali Ağakay ve başk. İkinci baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1959), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mehmet Ali Ağakay ve başk. Üçüncü baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1966), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mehmet Ali Ağakay ve başk. Dördüncü baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1969), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mehmet Ali Ağakay ve başk. Beşinci baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1974), *Türkçe Sözlük*, Haz. Kemal Demiray ve başk. Altıncı baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1983), *Türkçe Sözlük*, Haz. Mustafa Canpolat ve başk. Yedinci baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1988), *Türkçe Sözlük*, Haz. Hasan Eren ve başk. Yeni (Sekizinci) baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK (1998), *Türkçe Sözlük*, Haz. İsmail Parlatır ve başk. Dokuzuncu baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, Haz. Şükrü Halûk Akalın ve başk. Onuncu baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TDK (2019), *Türkçe Sözlük*, Haz. Şükrü Halûk Akalın ve başk. On birinci baskının tıpkıbasımı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TOPALOĞLU, Ahmet (2014), *Türkçe Sözlük Güzel Türkçenin Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları

Türkçe Ulusal Derlemi <https://v3.tnc.org.tr> (Erişim tarihi 1-30 Haziran 2019)

UZUN, Nadir Engin (2006), *Biçimbilim Temel Kavramlar*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.